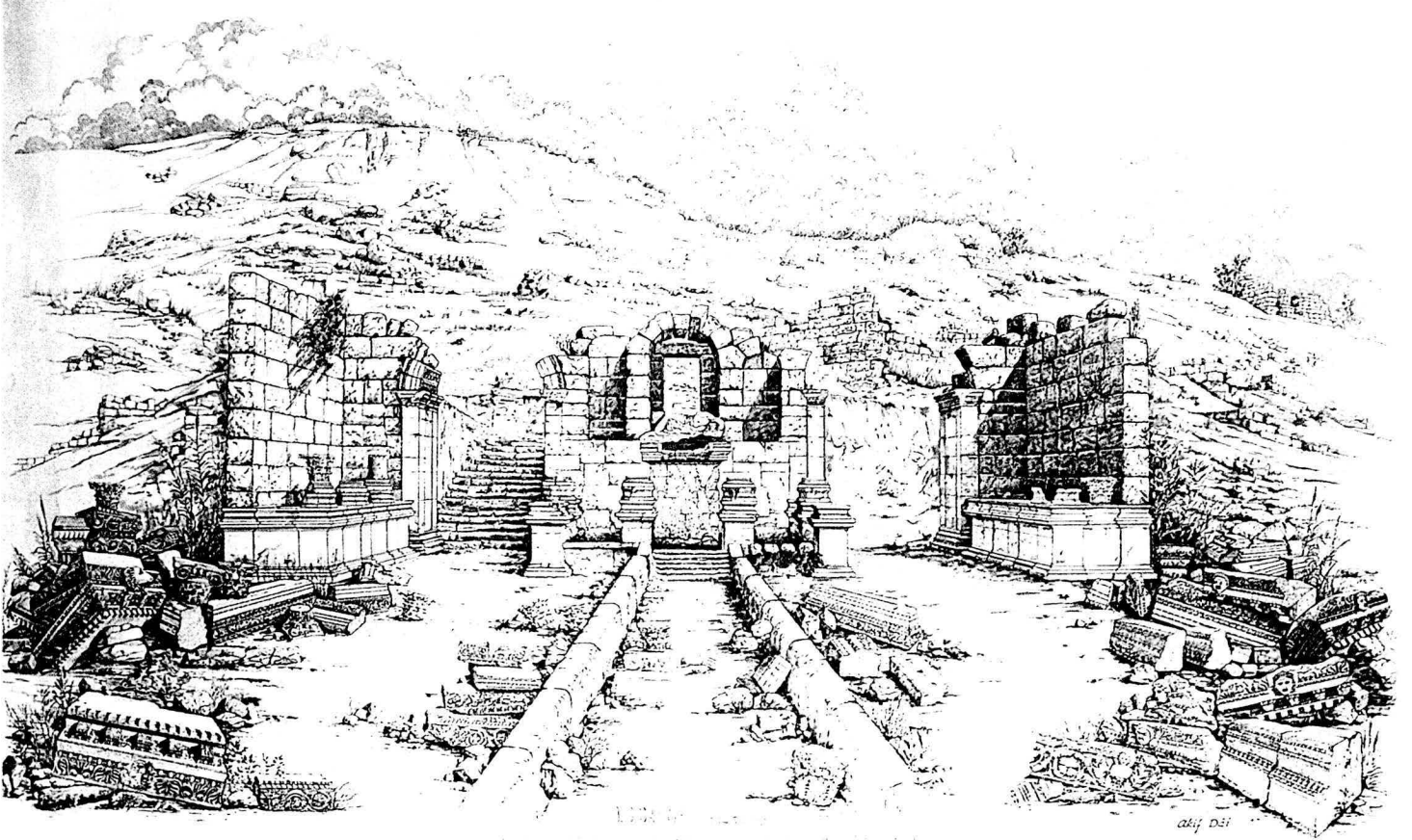

Bir Yüzyılı Bitirirken Akif Dâi'nin Düşündürdükleri...

Perge. Anıtsal Çeşme Binası (Nimfeum) F3, M.S. 2.yüzyıl. Kazıdan sonraki görünüm. Çizim Akif Dâi, 93x148 cm.

Reflections Inspired By Akif Dai As We Approach the Close of the Century

Today, in a context based on technological development which wants to impose itself to the end, he showed how this century could forget and violate what is called the "human dimension".

People prominent in the fields of "Archaeology" and the "History of Art" have not considered Akif Dai's work as the result of mere zealous cultural copying. They rather consider him as one who literally brought back to life, in the 20th century, the works of the artists who created the famous cities of Antiquity. They see him as a unique personality, bringing forth the amplitude and permanence of art in the light of scientific fact.

No doubt, this is the result of a multi-faceted artistic sensibility and of a personality endowed with infinite patience. The people of "Turkey" and "the world" who have the opportunity to visit Side, Perge and Ephesus through the eyes and works of Akif Dai will be made aware of two things. The first is the finesse behind the things they see and the existence of the artist that created them. The second is what can be gained from Akif Dai's outlook in any attempt to reerect these cities in one's mind.

He himself explains his difficult work thus: "Reconstruction consists in rebuilding historical buildings on paper, with all their architectural and decorative characteristics, on the basis of archaeological findings. Apart from archaeological and architectural competencies, successful reconstruction drawing demands sketching abilities and a great patience". The term "rebuilding" here tells us much about Akif Dai, even though it does not quite correspond. For his drawings now belong more to himself than to the artists of the past.

Moreover, he brings about a multi-dimensional permanence: a new outlook which comes with the ability to live the "past, present and future" together... the awareness of the importance of a rich

(Continued on page 52)

20. yüzyılın sonuna geldik. Yeni bir yüzyıla akarken ister istemez insanlar, toplumlar ve dünya bir kez daha geriye bakarak, olumluluk ve olumsuzluklarıyla, bekleyen yüzyıla aktaracaklarını gözden geçirmek zorundadırlar. Türkiye gibi ülkeler ise, bunu daha acımasız yapmayı geleneğe dönüştürmelidirler.

Yarım yüzyılı çoktan aşmış bizim gibi insanlar da, benzer "hesaplaşmayı" yüzyılın bitmesini beklemeyen daha sık yapmalıdır. Bunu salt kendileri için değil, sürekli dalgalanan, değer ölçülerini gözden geçirmek zorunda olan bir toplumda yaşadıklarını unutmadıkları için.

Akif Dâi'yle ilgili bu yazı nedeniyle, yaşamımı dolduran, görünür görünmez biçimde yaşamımda iz bırakan insanları düşünmeye başlayınca, bizden uzaklaşmakta olan yüzyılın anlamını daha iyi, daha sağlıklı değerlendirebiliyorum. Akif Dâi'yi, onların varlığı olmadan düşününce eksikler-boşluklar olacağını görüyorum. Çünkü Arif Müfit Mansel, Macit Gökberk, Mazhar Şevket İpşiroğlu, Vahit Turhan, Ahmet Hamdi Tanpınar, Sabahattin Eyüboğlu gibi adlar, arkalarında birer kurum, birer kimlik bırakmayı, önemli bir boşluğu doldurmayı başarmış insanlardı. Onlarla bu yüzyılın bir dönemini paylaşmak, bizler için anlamlı bir geçmiş demektir.

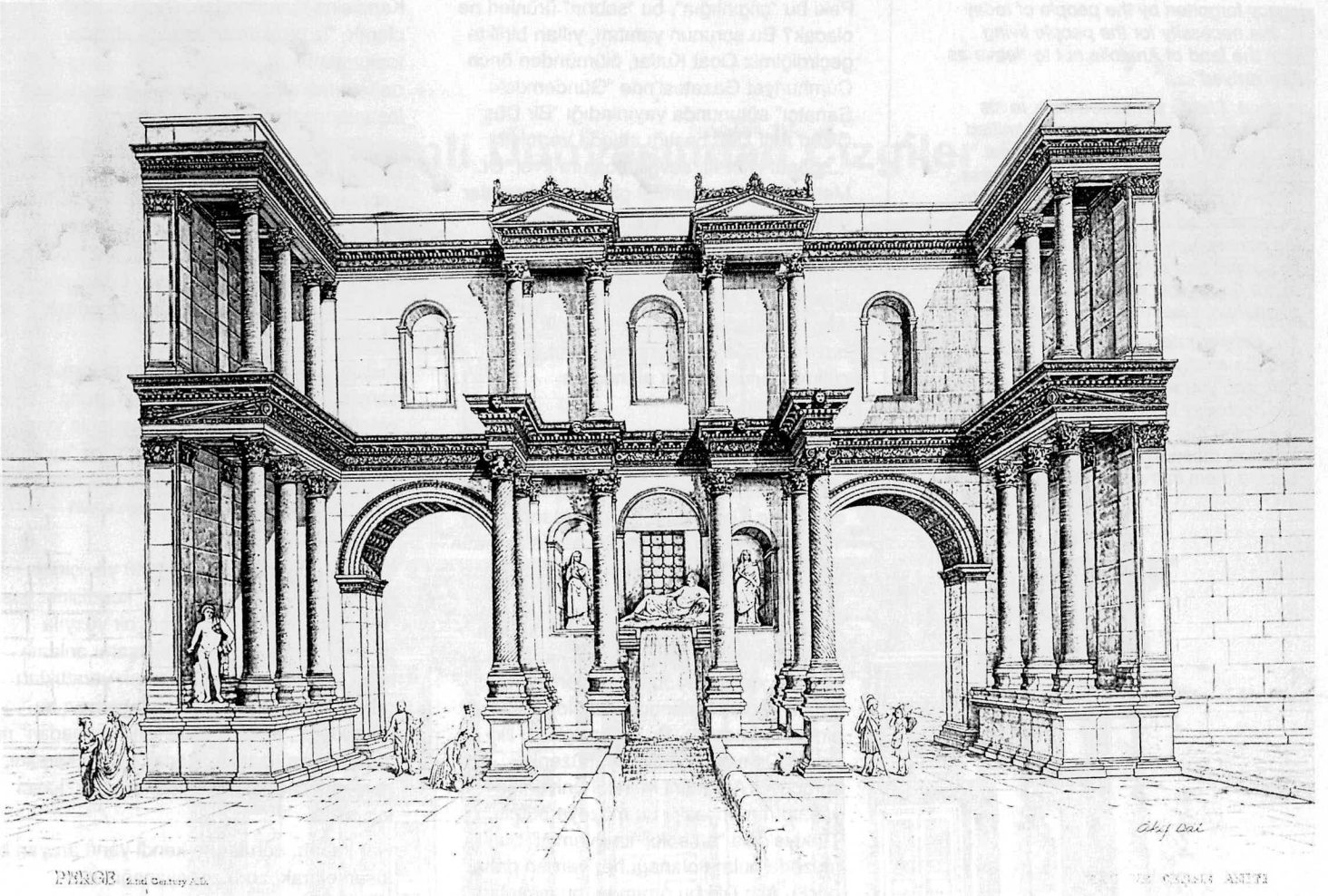
Arif Müfit Mansel'in kimliği iyi çizilmeden, örneğin Akif Dâi'nin yaşamı, özgün çalışmalarının önemi doğru değerlendirilemez. Çünkü bu insanlar, çevreleriyle birlikte yaşadılar, çevreleriyle birlikte etkilendiler, etkilediler. Bir anlamda Arif Müfit Mansel, geniş kültürüyle arkeolojiyi Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de bilimsel çerçeveye oturtan insanların başında gelir. Akif Dâi'nin yaşamını O'nunla, böyle bir kimlikle paylaşmasının özel bir önemi var. Dünyaya ve eğildiği alana geniş, doğru, kalıcı bakmasının, kılı kırk yaran "titizliğinin" artık düşünülmesi bile insanı yoran "sabrının" altında o değerli insanın, sevgili hocamın "sevencen bakışlarını", "ince eleştirilerini"

görür gibi oluyorum. Arkadaşım Prof. Dr. Refik Duru'yla, hocamızla Akif Dâi arasındaki özel bağı sürekli tartışırken, hep bir nokta dikkatimizi çekti. Arif Müfit Mansel, Akif Dâi'de, arkeolojiyi sevdirmiş, ayrıntılarıyla saptamış, günümüze ışık tutmuş, çizimleriyle ölümsüzlüğü yakalamış geçmiş yüzyılların sanatçıları görüyordu. Akif Dâi'yi özel bir üslupla tanımlaması da bundandı.

Adları ilk anda aklıma gelen hocalarımızla, yaşamımın büyük bir bölümünü, çok değişik koşullarda birlikte geçirdim. İyi-kötü günleri paylaştım. Bunların Akif Dâi konusundaki yargıları benim için ölçüyüdü. Çünkü onlar, günümüzde olduğu gibi, kalıcı olmayan, geleceğe dönük incelikler taşımayan çabaları gereksiz yere, sözleriyle, davranışlarıyla ödüllendirmezlerdi. Her olaya, her kimliğe, gerçek bir dünyalı gibi bakmayı, yaşamlarında geçerli kılmışlardı. Akif Dâi böyle "acımasız" eleştirilerin egemen olduğu "birikimli", "görgülü" bir ortamda kendini kanıtladı. Bu nedenle ölçülerini, dünyadaki gelişmelere koşut oluşturdu.

Bugün, yüzyılımızın unuttuğu, teknolojik gelişmelerin dayattığı, sonsuza kadar da egemenliğini sürdürmek istediği bir ortam içinde O, "insan varlığının" bilinen boyutlarını nasıl zorlayabileceğini gösterdi. "Arkeoloji" ve "sanat tarihi" alanının dünyada önde gelen kişileri, Akif Dâi'nin yapıtlarına, bir kültürel varlığın özenli tekrarı olarak bakmadılar. Dünün ünlü antik kentlerini yaratan sanatçıların ürettiklerini, 20. yüzyılda ikinci kez yaşama geçiren kişi olarak O'nu değerlendirdiler. Bilimin doğrularına sanatın genişliğini ve kalıcılığını getiren bir insan, özel bir kimlik olarak baktılar.

Kuşkusuz bu, birikimin, çok yönlü sanatçı duyarlılığının, sabrı sonsuza taşıyan bir kimliğin sonucudur. "Türkiye" ve "dünya" insanı, Side'yi, Perge'yi, Efes'i, Akif Dâi'nin dünyasıyla, yapıtlarını görerek gezme olanağı bulsa, iki önemli noktanın farkına varır: bunlardan birincisi, gördüklerinin

Perge. Anıtsal Çeşme Binası (Nimfeum) F3, M.S. 2.yüzyıl. Rökonstrüksiyon Akif Dâi, 93x128 cm.

gerisindeki incelikler, onu yapan sanatçıların varlığı... İkincisi, o kentleri yeniden ayağa kaldırma düşlerinde, Akif Dâi'nin gözüyle nelerin kazanılabileceği...

Kendisi, yaptığı bu güç işi bir soruya verdiği yanıtta şöyle açıklıyor: "Rökonstrüksiyon, arkeolojik kazılar sonunda elde edilen buluntu ve bulgulara dayanarak tarihi

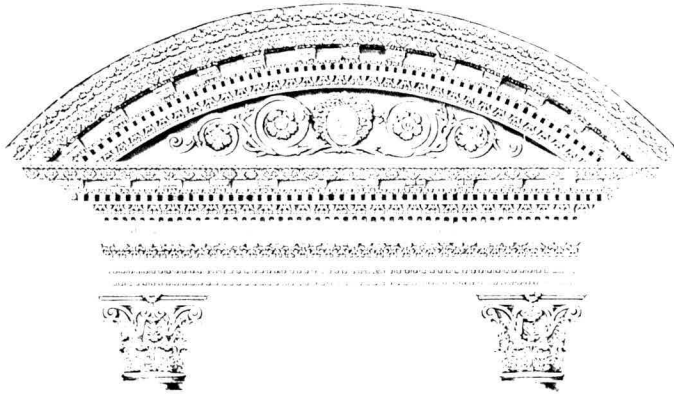
yapıları, mimarî ve dekoratif tüm özelliklerini koruyarak, aslına benzer bir şekilde kağıt üzerinde yeniden inşa etmektir. Başarılı bir rökonstrüksiyon çizimi için, arkeoloji ve mimarlık bilgisinin yanısıra, resim yeteneği ve büyük bir sabır gereklidir." Burada "yeniden inşa" sözcüğü tam karşılımasa da Akif Dâi'yi biraz olsun anlatmaktadır. Çünkü onun çizimleri, artık dünün sanatçılarından

çok Akif Dâi'nin yapıtıdır. Üstelik çokboyutlu bir kalcılığı gündeme getirmektedir: insanı, "dünü-bugünü-geleceği" birlikte yaşamasının kazandırdığı yeni bakış açılarını... Günümüz insanının unuttuğu bir zenginliğin önemini... Anadolu topraklarını kullanan insanlar olarak "geldiğimiz gibi gitmemenin" gerekliliğini...

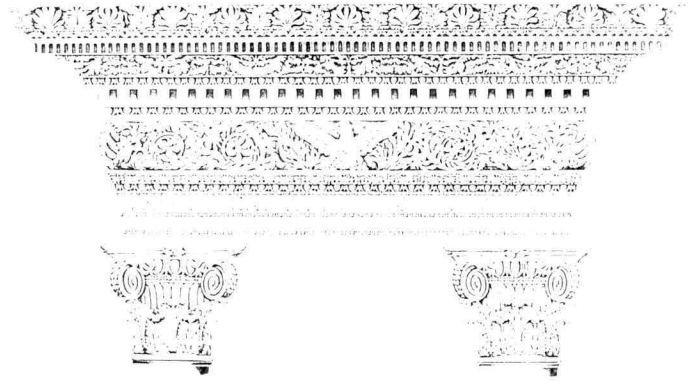

Efes Celsus Kitaplığı. Üst kat mimarisi, detay. Rökonstrüksiyon Akif Dâi, 63x94 cm.

Efes Celsus Kitaplığı. Üst kata ait oval alınlık. Rökonstrüksiyon Akif Dâi, 49x68 cm.

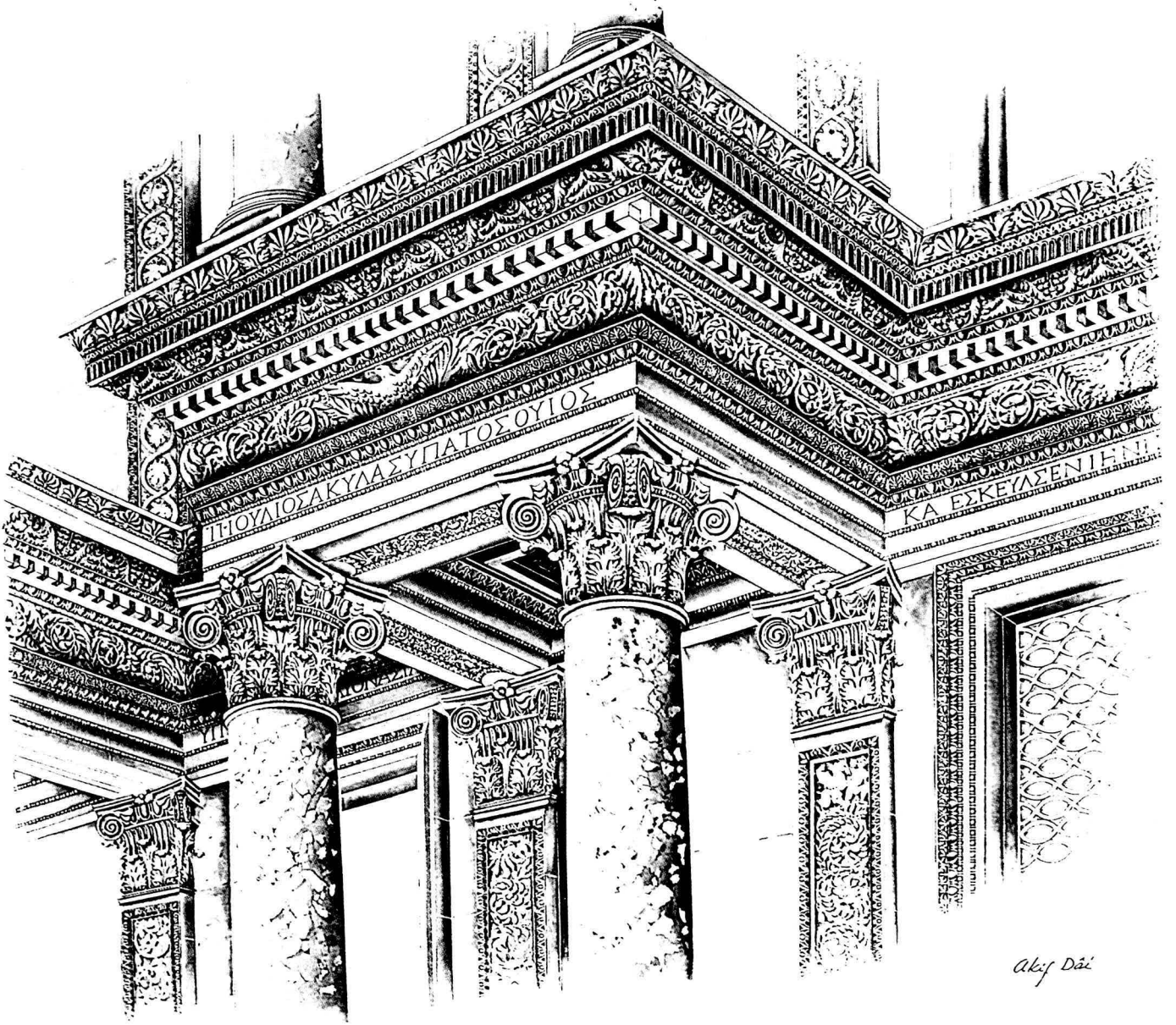

Efes Celsus Kitaplığı. Alt kata ait arşitrav, friz, korniş bloğu. Rökonstrüksiyon Akif Dâi, 49x68 cm.

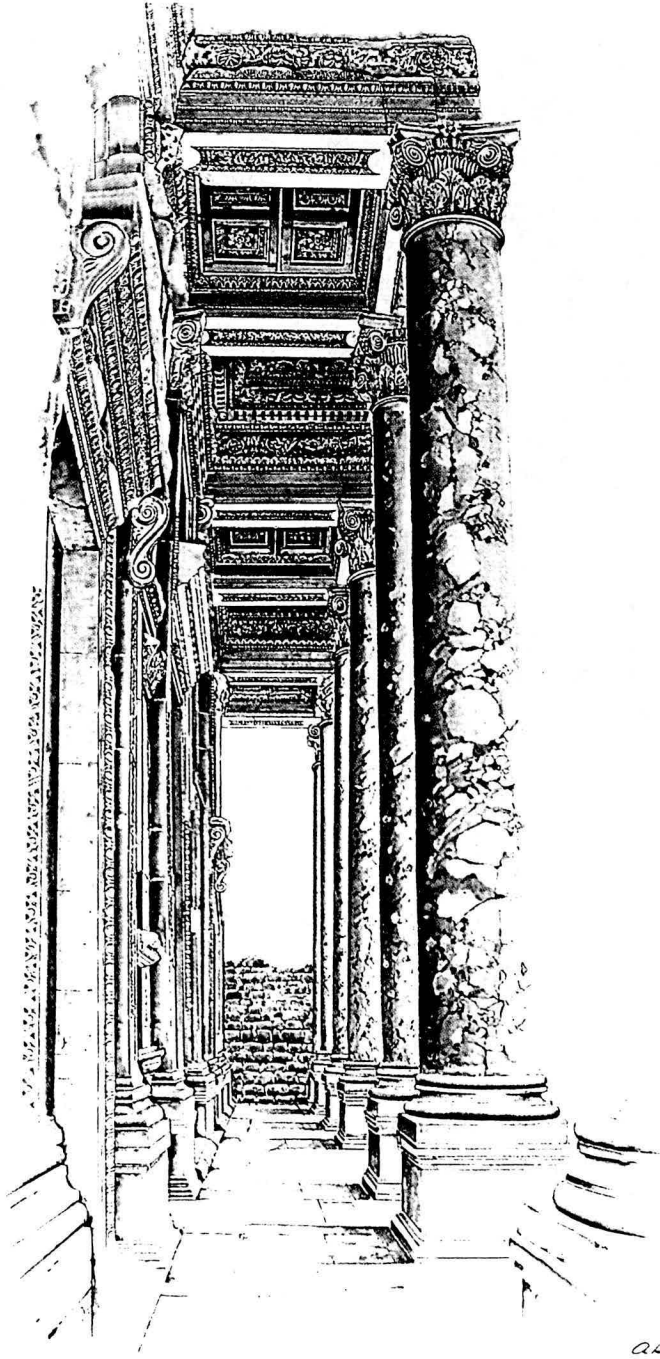

uzmanların bulunmaması nedeniyle bu "yalın çizgi" ile yetinmek zorunda olduklarını itiraf etmektedirler. Arkeolojinin amacı binlerce yıl öncesine ait olan yapıları bulmak, onları aslına uygun olarak günümüze yansıtmak olduğuna göre, ayrıntılı çalışma tarzını reddetmek mümkün değildir. Modern arkeolojinin yararlanmaya çalıştığı bilgisayar, fotogrametri ve benzeri teknolojik öğeler de amaç için yeterli olamamaktadır. Antikçağ sanatının içerdiği gizemi algılamak, maddede somutlaşan estetik özelliği keşfedebilmek için, bilimsel ve artistik ayrıntılı çalışmalara gereksinme vardır. Bu Antikçağ sanatını anlamak için olduğu kadar, arkeoloji eğitimi gören öğrenciler için de gereklidir. Öte yandan ayrıntılı çalışmalar, turizm açısından da önem taşımaktadır. Ören yerlerini gezen uzmanlar dahil herkes, anıt kalıntılarının önünde yapının eski durumunu canlandıran ayrıntılı rökonstrüksiyon resimleri görmek istemektedirler.

Antikçağ'da süsleme sanatı mimarinin kendisi kadar önemlidir ve çağının sosyal, kültürel potansiyeli bu ayrıntılarda gizlidir. Küçük bir motif bazen büyük bir anlatım zenginliğini sağlar. Sanatçının, mimarî ve dekoratif öğeleri ışık-gölge ikilemi içinde

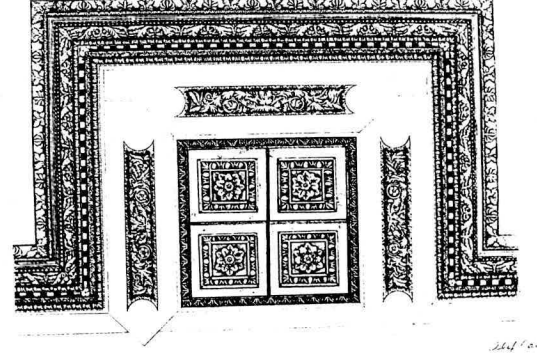

Efes Celsus Kitaplığı. Alt kat mimarisi, detay. Rökonstrüksiyon Akif Dâi, 56x76 cm.

Efes Celsus Kitaplığı.
Portik ve tavan kasetleri.
Akif Dâi, 49x65 cm.

Efes Celsus Kitaplığı portiğine ait
tavan kaseti. Rökonstrüksiyon
Akif Dâi, 48x59 cm.

değerlendirerek günün her saatinde değişen ışığın neden olduğu görüntü ve anlam farkını gözettiği görülür. Dekoratif ayrıntı olarak kullanılan her türlü eleman belli bir işleve sahiptir. Varlığı tartışılabilen öğelere yer verilmez. Antikçağ sanatçısının yapısal ve estetik öğeleri büyük bir başarıyla dengelemiş olmasında, Perikles'in ünlü, "ölçülü güzelliğin aşığıyız" özdeyişi ve "Ne Quid Nimis" (aşırılıktan kaçınınız) sözlerinin payı büyüktür.

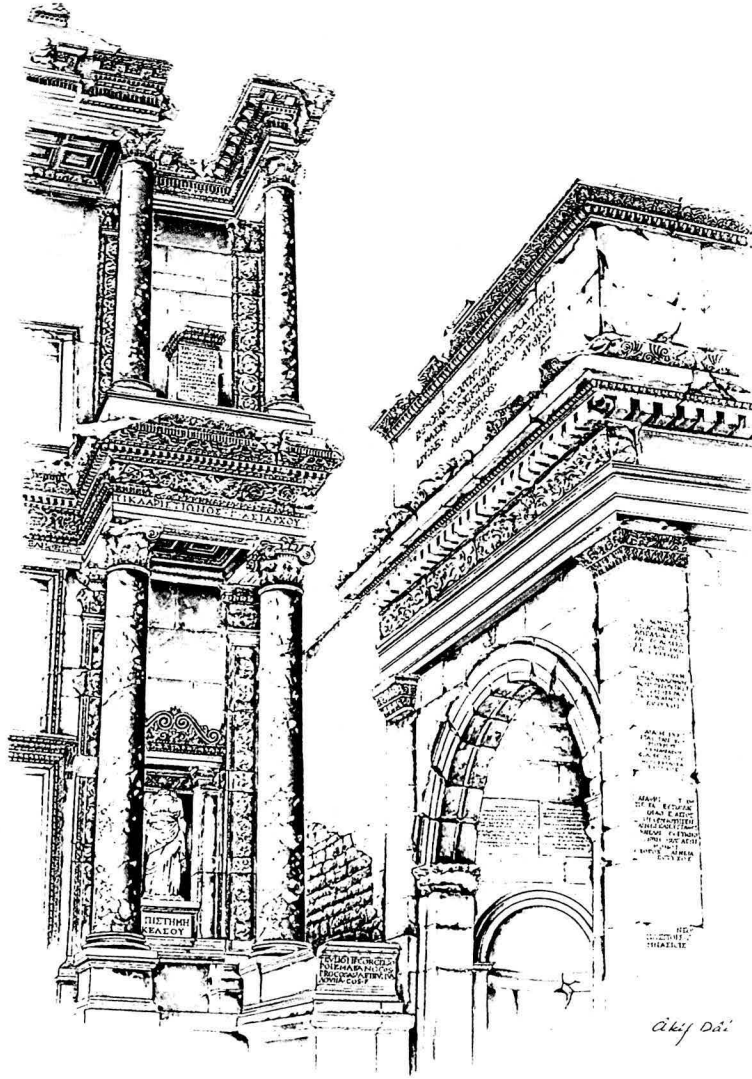
Antikçağ'da sanatçı, mimariyi oluştururken vermek istediği mesajı, büyük bir başarıyla kullandığı çizgilerle, simetri-izdüşüm kavramlarıyla ortaya koymuştur. Elde edilen sonuç o kadar mükemmeldir ki, binlerce yılın tahribatına rağmen yapısal dokunun bozulmadığı küçük parçalarda bile görülür. Sütun kaidesinde ve paye alt profillerinde görülen dışbükey çizgilerin (toros) yarım daireden kurtulup yayvan bir hal almış olması, taşıdığı ağırlık ve görünüm ile uyum içindedir. Antikçağ sanatçısının dehası, atmosfer etkisiyle oluşan optik yanılgıları önlemek için çeşitli yöntemler geliştirmiştir. Örneğin, cephe mimarisini oluşturan

sütunların altındaki platform (stilobat) düz olmayıp orta kısım yan taraflara göre biraz daha yüksek yapılmıştır (kuvatura). Böylece orta kısmın aşağı doğru sarkmış gibi gözükmesi önlenmiştir. Genellikle sütun gövdelerinde görülen iki yana doğru genişleme (enthasis) orta kısmın daralmış gibi görünmesini önleyerek, uzaktan bakıldığında sütunun düz gibi gözükmesini sağlamıştır. Sütun gövdesindeki bu genişleme (enthasis) olayı, bize sütunların, üzerinde taşıdığı mimarî kütleleri ve alınlıkta yer alan tanrısal konuların ağırlığı altında esnediği izlenimini de verebilir. Alınlıklarda görülen öne doğru eğim ise onun geriye doğru yatmış gibi görünmesini engellemek içindir. Genellikle sütunlu mimariye, köşe sütunlarının, yanındaki sütuna olan uzaklığı diğer sütun aralıklarına göre daha dardır. Böylece köşe sütun aralıklarının da diğer aralıklara eşit gibi gözükmesi sağlanmış olur. Mimarî düzeni oluşturan tüm öğelerin kendi aralarında büyük bir uyum içinde oldukları görülür. Bu uyum dekoratif öğelere yansımıştır. Mimarî elemanlar birbirlerinden estetik özellik taşıyan siltmelerle ayrılırlar. Uzun bir zaman sürecinde oluşarak en üst düzeye ulaşan yapısal ve estetik karakter, çağlar boyu değişmeden kullanılmaya gelmiştir. Antikçağ sanatının önemli niteliğini oluşturan kurallar sisteminin geç devirlerde giderek gevşediği görülür. Sanatçının özgür yaratma gücü ile kullanılan sistemin başarılı sentezi sonunda oluşan sanat yapıtları, bu niteliğiyle her zaman etkili olmuş ve herkesi yüzyıllar boyu hayran bırakmıştır. Sanatçı, yaratıcı dehasını belli bir sistem içinde kalarak büyük bir ustalıklarla maddeye yansıtmış, ona adeta hayat vermiştir.

Binlerce yıl önce yaşamını yitiren karanlıklara gömülmüş olan o görkemli yapıları, maddi, manevi değerleriyle tüm sırlarını keşfetmek, onlara yeniden hayat vermek, bir zamanlar nice usta sanatçıların elbirliğiyle oluşturdukları bu eşsiz sanat yapıtlarını günışığına çıkarmak olağanüstü güzel bir olay olmakla birlikte, tarihe karşı da büyük bir sorumluluk taşımaktadır. Bu nedenle tüm buluntular büyük bir dikkatle incelenir. Bulunuş yeri, şekli, boyutu, mimarî

Efes Celsus Kitaplığı ve Agora Güney Kapısı, detay. Akif Dâi, 52x66 cm.

Efes
Celsus Kitaplığı
ve Agora Güney
Kapısı, detay.
Akif Dâi,
50x65 cm.

ve dekoratif özellikleri büyük bir özenle saptanır; plan, kesit, restitüsyon çizimleri yapılır, analogik ve tarihî belgeler gözden geçirilir. Antikçağ sanatıyla iletişim kurmak ve motiflerin içerdiği sırrı çözebilmek için onları yakından incelemek, onlara dokunmak, hissetmek, onların yapısal ve estetik özelliğini algılamak gerekir. Bütün bu bulgular ve buluntuların yardımıyla

rökonstrüksiyon çalışmalarına başlanır. Önce yapının ikiboyutlu cephe rökonstrüksiyonu, sonra da üçboyutlu perspektif rökonstrüksiyonları yapılır. Anıtın mimarî özelliğini belirten bu çalışmalar tamamlandıktan sonra, yapıya ait tüm dekoratif öğeler form ve dekoratif özellikleri korunarak rökonstrüksiyon çizimlerinin üzerine eklenir.

AKİF DÂİ KİMDİR?

Akif Dâi, arkeoloji öğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Ord. Prof. Dr. Arif Müfit Mansel, Antikçağ mimarlık öğrenimini de Münih Teknik Üniversitesi'nde Prof. Dr. Friedrich Krauss'un öğrencisi olarak yaptı. Uzun yıllar, Türk Tarih Kurumu'nun, Ord. Prof. Dr. Arif Müfit Mansel başkanlığındaki Side ve Perge kazılarında katıldı. Perge'de bulunan üç anıtsal çeşme binası (Nymphaeum), bir kapı binası (Propylon), bir tonozlu kapı-tak, bir yuvarlak yapı (Tholos) bunlardan bazılarıdır. Bu ve benzeri birçok anıtsal yapıya ait plan, kesit, rölöve, restitüsyon ve perspektif rökonstrüksiyon çizimleri yurtiçinde ve yurtdışındaki bilimsel yayınlarda yer almıştır. Öte yandan çeşitli bölgelerdeki Hitit ve Urartu kazılarına da katılmış, bu alanda da çalışmalar yapmıştır. Bunlar da Türk Tarih Kurumu Yayınları'nda yer almış bulunmaktadır. Uzun yıllar İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nde Antikçağ'a ait mimarî ve dekoratif öğelerin yapısal ve estetik özelliği üzerine uygulamalı ve "Antikçağ Şehircilik, Mimari Çizim ve Terminoloji" dersleri vermiştir. Akif Dâi, son yıllarda Efes'te ünlü Celsus Kitaplığı ve Agora Güney Kapısı üzerinde çalıştı, bu anıtsal yapılarla ilgili ayrıntılı pek çok perspektif rökonstrüksiyon çizimleri yaptı.

Avusturyalılar tarafından yüz yıl önce kazılan bu ünlü anıtlar, 1970-78 ve sonrası yıllarda büyük bir emekle, masrafla ve başarıyla restore edildiler. Akif Dâi, Avusturyalı restorasyon ekibi tarafından Celsus Kitaplığı ve Agora Güney Kapısı üzerinde, detay ve perspektif rökonstrüksiyon çalışmaları yapmak üzere Efes'e davet edildi. Böylece dört yıl süren yoğun bir çalışma sonunda bu yapıların eski durumunu canlandıran, eksik mimarî ve dekoratif öğeleri tamamlanmış, bazıları büyük boyutta 25'ten fazla yapıtı ortaya. Akif Dâi'nin çalışmaları üslup ve yöntem olarak yüzyıl önce yaşamış olan Avusturyalı ünlü Arkeolog Mimar George Niemann'inkilerle karşılaştırılmakta ve artık günümüzde pek uygulanmaz olan bu bilimsel ve estetik artistik öğeler taşıyan stili "inanılmaz ve benzersiz" olarak nitelendirilmektedir.

AKİF DÂİ

Milliyet

Arkeolog Akif DÂİ'nin

"Efes Celsus Kitaplığı Rekonstruksiyon Çalışmaları

Yüz yılda bir gelen adam:

aktüel

AKİF DAI'NIN "EFES CELSUS" SERGİSİ, İSTANBUL ARKEOLOJİ MUZESİ'NDE

Antik çağın gönül anıtı

SANAT ÇEVRESİ

SABAH

AKİF DÂİ

Bir arkeolog, bir ressam ve bir sabır adamı Akif Dai, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin 105. kuruluş yıldönümü nedeniyle açılan sergisinin başlığı, "Efes Celsus". Antik Efes kenti rekonstrüksiyonlarının yer aldığı sergi, arkeolojik açıdan büyük bir önem taşıyor. İzlemek için bugünden itibaren on gününüz var.

İstanbul Üniversitesi'nin kuruluşunun 540.yıldönümü nedeniyle düzenlenen olağanüstü sergide, dostum, arkeolog ressam, öğretim

Akif Dai, bugün kazılarında ait çizimlerin oluşturduğu inanılmaz yapıtlarını sunuyor. Yirmi beş yıllık, çığır bir emeğin ürünleri.

Hürriyet

Milliyet

Cumhuriyet

CUMHURİYET 2

KÜLTÜR

GÜNDEMDEKİ SANATÇI AKİF DÂİ

ONAT KUTLAR

Bir düş çizeri

Uzmanlar, rekonstrüksiyon ressamı Akif Dai'nin eserleri için, "inanılmaz ve olağanüstü" tanımlamasını yapıyor. Estetik düzey açısından tek rakibi bile yok! Nazım Alpman

Yağmur'un resitali

İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin 105'inci kuruluş yıldönümü nedeniyle İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim görevlisi arkeolog-ressam Akif Dai'nin Antikçağ mimarisinin estetik unsurlarını yansıtan resim çalışmaları Yağmur Dai'nin piyano resitaliyle açılıyor. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bugün saat 18.00'de yapılacak resitalde sanatçı, Chopin'i ve Liszt'in eserlerinden örnekler sunacak. Sanatçı TRT'de ve çeşitli etkinliklerde de konserler...

Tuşlardaki perspektif

Güzel sanatların koruyucusu tanrıça Athena'ya adanan tapınımın önündeki piyanovcu ondokuz yaşında genç bir kız

SOTHEBY'S'LİK YAPITLAR

Akif Dai'nin bir benzeri daha olmayan çalışmaları

Rekonstruktionszeichnungen der Celsus Bibliothek in Ephesos

von

Archäolog Akif DÂİ

AKİF DÂİ

ALLEBEN

n Freitag, 20.09.1996 um 18:00 Uhr
ogischen Museum ein und würden
Sie begrüßen zu dürfen.

SABAH

Piyano konseri

Genç piyanist Yağmur Dai bugün saat 19.00'da

Kimilerinin taş yığını diye baktığı, bazılarının fiyatı yüksek mal gibi düşündüğü geçmiş uygarlıklara ait izleri süren Akif Dai, günümüzde varolmayan bir dünyayı canlandırıyor yaptıklarıyla.